

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szczepaniec (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Aleksander Stępkowski

SSN Mirosław Sadowski

w sprawie z powództwa I. sp. z o.o. z siedzibą w Ł.
przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
o stwierdzenie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych 12 czerwca 2024 r.
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 26 kwietnia
2022 r., sygn. akt VII AGa 1253/21

- I. oddala skargę kasacyjną;**
- II. zasądza od I. sp. z o.o. w Ł. na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 540 (pięćset czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia I. sp. z o.o. w Ł. do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Decyzją nr [...] z dnia 2 października 2019 r., po przeprowadzeniu postępowania przeciwko I. sp. z o.o. z siedzibą w Ł. (dalej: „I.”, „Spółka”), Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: „Prezes UOKiK”):

1. na podstawie art. 26 ust. 1 oraz art. 33 ust. 4, 5 i 6 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm. dalej jako uOKiK), uznał za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów:
 1. określone w art. 24 ust. 1 i 2 uOKiK działania I. polegające na nieobniżaniu całkowitego kosztu kredytu konsumenckiego o:
 - opłatę za doręczenie kwoty pożyczki do miejsca zamieszkania pożyczkobiorcy i jej przekazania przez przedstawiciela spółki, pod warunkiem, że opłata ta ma zastosowanie;
 - opłatę za doręczenie formularza wniosku pożyczkowego do miejsca zamieszkania konsumenta przez przedstawiciela spółki i jego odebranie przez przedstawiciela spółki, pod warunkiem, że opłata ta ma zastosowanie;
 - kwotę kary umownej z tytułu naruszenia zobowiązań umownych, pod warunkiem, że opłata ta ma zastosowanie;
 - opłatę za badanie zdolności kredytowej, pod warunkiem, że opłata ta ma zastosowanie;
 - opłatę za badanie wniosku o pożyczkę gotówkową oraz przetwarzanie wstępnych informacji dostarczonych przez konsumenta, pod warunkiem, że opłata ta ma zastosowanie;
 - wstępną opłatę administracyjną, pod warunkiem, że opłata ta ma zastosowanie;
- to jest o koszty kredytu, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy, w przypadku spłaty kredytu przed terminem określonym w umowie, co stanowi naruszenie art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. z 2019 r., poz. 1083, dalej: uKK) i godzi w zbiorowe interesy konsumentów;

2. określone w art. 24 ust. 1 i 2 uOKiK działania I. polegające na nakładaniu na konsumentów kary umownej za nieprzedstawienie umowy poręczenia w terminie 3 dni od daty podpisania umowy o kredyt konsumencki, co jest sprzeczne z naturą zabezpieczenia spłaty zobowiązania i w konsekwencji narusza dobre obyczaje i godzi w zbiorowe interesy konsumentów;
3. określone w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 uOKiK działania I. polegające na proponowaniu umów pożyczki na warunkach przewidujących obowiązek ustanowienia zabezpieczenia pożyczki w postaci umowy poręczenia w terminie 3 dni po zawarciu umowy, przy jednoczesnym braku uzależnienia wypłaty pożyczki bądź kontynuacji umowy od terminowego ustanowienia ww. zabezpieczenia, co skutkuje udzielaniem konsumentom pożyczek pomimo braku wymaganego przez samego przedsiębiorcę zabezpieczenia, co utrudnia prawidłową ocenę przez konsumenta proponowanych warunków udzielenia pożyczki, a tym samym może prowadzić do zniekształcenia zachowania rynkowego przeciętnego konsumenta, co stanowi nieuczciwe praktyki rynkowe w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. z 2017 r., poz. 2070, dalej: uPNPR) i godzi w zbiorowe interesy konsumentów
- i nakazał zaniechanie ich stosowania;
4. na podstawie art. 27 ust. 2 w zw. z art. 27 ust. 1 oraz art. 33 ust. 4, 5 i 6 uOKiK uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów określone w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 uOKiK działanie I. polegające na ustalaniu w proponowanych umowach pożyczki harmonogramu spłat przewidującego znaczne wydłużenie okresu spłaty pożyczki poprzez ustalenie kwoty większości rat pożyczki na poziomie kilku groszy, co skutkuje nieuzasadnionym obciążaniem konsumentów dodatkowymi kosztami, które nie mogłyby być naliczone przy zastosowaniu powszechnie stosowanych metod ustalania wysokości i ilości rat spłaty pożyczek (w tym rat wyrównawczych), co może w konsekwencji utrudniać prawidłową ocenę przez konsumenta proponowanych warunków udzielenia pożyczki, a tym samym może prowadzić do zniekształcenia zachowania rynkowego

- przeciętnego konsumenta, co stanowi nieuczciwą praktykę rynkową w rozumieniu art. 4 ust. 1 uPNPR i godzi w zbiorowe interesy konsumentów - i stwierdził zaniechanie jej stosowania z dniem 1 października 2018 r.;
5. na podstawie art. 103 uOKiK nadał decyzji w zakresie pkt I rygor natychmiastowej wykonalności;
 6. na podstawie art. 26 ust. 2 oraz art. 33 ust. 4,5 i 6 uOKiK nałożył na I. obowiązek usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w związku z praktykami stwierdzonymi w pkt I.1 decyzji poprzez:
 1. przekazanie listem poleconym lub doręczenia bezpośrednio - w terminie miesiąca od daty uprawomocnienia się decyzji - w ramach przysporzenia konsumentom - każdemu konsumentowi, który w okresie od dnia 16 maja 2016 r. do dnia uprawomocnienia się decyzji, przed terminem (przed zakończeniem umowy) spłacił kredyt udzielony przez I. sformułowanej w sposób czytelny i zrozumiały pisemnej informacji o treści:

„W związku z decyzją Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wydaną w dniu 2 października 2019 r. nr [...] I. sp. z o.o. z siedzibą w Ł. informuje, że stosowała praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów polegające na nieobniżaniu całkowitego kosztu kredytu konsumentom o:

 - *opłatę za doręczenie kwoty pożyczki do miejsca zamieszkania pożyczkobiorcy i jej przekazania przez przedstawiciela spółki, pod warunkiem, że opłata ta ma zastosowanie;*
 - *opłatę za doręczenie formularza wniosku pożyczkowego do miejsca zamieszkania konsumenta przez przedstawiciela spółki i jego odebranie przez przedstawiciela spółki, pod warunkiem, że opłata ta ma zastosowanie;*
 - *kwotę kary umownej z tytułu naruszenia zobowiązań umownych, pod warunkiem, że opłata ta ma zastosowanie;*
 - *opłatę za badanie zdolności kredytowej, pod warunkiem, że opłata ta ma zastosowanie;*
 - *opłatę za badanie wniosku o pożyczkę gotówkową oraz przetwarzanie wstępnych informacji dostarczonych przez konsumenta, pod warunkiem, że opłata ta ma zastosowanie;*

- wstępną opłatę administracyjną, pod warunkiem, że opłata ta ma zastosowanie;

to jest koszty kredytu, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy, w przypadku spłaty kredytu przed terminem określonym w umowie, co jest niezgodne z art. 49 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim (Dz.U. z 2019 r., poz. 1083) i godzi w zbiorowe interesy konsumentów.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że w związku z wcześniejszą spłatą przez Pana/Panią pożyczki w celu odzyskania nadpłaconej kwoty istnieje możliwość złożenia reklamacji wraz z podaniem numeru rachunku. Reklamację należy przesłać pocztą na adres: [l. sp. z o.o. z siedzibą w Ł. uzupełni adres] lub drogą mailową na adres: [l. sp. z o.o. z siedzibą w Ł. uzupełni adres mailowy]”.

2. dokonanie zwrotu części:

- opłaty za doręczenie kwoty pożyczki do miejsca zamieszkania pożyczkobiorcy i jej przekazania przez przedstawiciela spółki, pod warunkiem, że opłata ta miała zastosowanie;

- opłaty za doręczenie formularza wniosku pożyczkowego do miejsca zamieszkania konsumenta przez przedstawiciela spółki i jego odebranie przez przedstawiciela spółki, pod warunkiem, że opłata ta miała zastosowanie;

- opłaty kary umownej z tytułu naruszenia zobowiązań umownych, pod warunkiem, że opłata ta miała zastosowanie;

- opłaty za badanie zdolności kredytowej, pod warunkiem, że opłata ta miała zastosowanie;

- opłaty za badanie wniosku o pożyczkę gotówkową oraz przetwarzanie wstępnych informacji dostarczonych przez konsumenta, pod warunkiem, że opłata ta miała zastosowanie;

- wstępnej opłaty administracyjnej, pod warunkiem, że opłata ta miała zastosowanie,

proporcjonalnie do okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy pożyczki w związku z jej wcześniejszą spłatą, konsumentom, którzy w okresie od dnia 16 maja 2016 r. do dnia uprawomocnienia się decyzji spłacili pożyczkę

w terminie wcześniejszym niż przewidziany w umowie i złożą reklamację, o której mowa w pkt IV. 1 decyzji. Ww. zwrotu I. dokona w terminie 30 dni od dnia złożenia reklamacji na numer rachunku bankowego wskazany w reklamacji;

3. na podstawie art. 26 ust. 2 oraz art. 27 ust. 4 w zw. z art. 26 ust. 2 oraz art. 33 ust. 4, 5 i 6 uOKiK nałożył na I. obowiązek usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w związku z praktykami stwierdzonymi w pkt I oraz II decyzji poprzez:

1. złożenie na oficjalnej stronie internetowej I. (w dacie wydania decyzji jest to strona internetowa [...]), w ciągu 7 dni od daty uprawomocnienia się decyzji i utrzymywania na przedmiotowej stronie internetowej przez okres 3 miesięcy od daty opublikowania, oświadczenia o treści:

„W związku z decyzją Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wydaną dnia 2 października 2019 r. nr [...] I. sp. z o.o. z siedzibą w Ł. informuje, że stosowała praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów polegające na:

- nieobniżaniu całkowitego kosztu kredytu konsumentckiego o niektóre koszty kredytu, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy, w przypadku spłaty kredytu przed terminem określonym w umowie,*
- nakładaniu na konsumentów kary umownej za nieprzedstawienie umowy poręczenia w terminie 3 dni od daty podpisania umowy o kredyt konsumentcki,*
- proponowaniu umów pożyczki na warunkach przewidujących obowiązek ustanowienia zabezpieczenia pożyczki w postaci umowy poręczenia w terminie 3 dni po zawarciu umowy, przy jednoczesnym braku uzależnienia wypłaty pożyczki bądź kontynuacji umowy od terminowego ustanowienia ww. zabezpieczenia,*
- ustalaniu w proponowanych umowach pożyczki harmonogramu spłat przewidującego znaczne wydłużenie okresu spłaty pożyczki poprzez ustalenie kwoty większości rat pożyczki na poziomie kilku groszy, co skutkuje nieuzasadnionym obciążaniem konsumentów dodatkowymi kosztami, które nie mogłyby być naliczone przy zastosowaniu powszechnie stosowanych metod ustalania wysokości i ilości rat spłaty pożyczek.”*

w następujący sposób:

- czarną czcionką (kod szesnastkowy RGB -#000000) ARIAL na białym tle (kod szesnastkowy RGB - #ffffff),
- tekst powyższego oświadczenia wyjustowany,
- w górnej części strony głównej na oficjalnej stronie internetowej I. (w dacie wydania decyzji jest to strona internetowa [...]), bez możliwości zamknięcia informacji przez użytkownika, oświadczenie ma być widoczne przez cały czas gdy użytkownik jest na stronie (oświadczenie nie może przybrać formy np. rotacyjnego banera czy slajdera),
- czcionka powinna odpowiadać wielkości czcionki zwyczajowo używanej na ww. stronie internetowej, tekst umieszczony w ramce, o rozmiarze takim, aby była ona w całości wypełniona oświadczeniem, o którym mowa w niniejszym punkcie, z uwzględnieniem marginesu 2 cm z każdej strony;

2. przekazanie listem poleconym lub doręczenia bezpośrednio - w terminie 2 miesięcy od daty uprawomocnienia się decyzji - wszystkim konsumentom, którzy zawarli i aktualnie wykonują umowy z I., sformułowanej w sposób czytelny i zrozumiały pisemnej informacji o treści:

„Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w decyzji z dnia 2 października 2019 r., nr [...] uznał za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów działania I. Sp. z o.o. z siedzibą w Ł. polegające na:

- nieobniżaniu całkowitego kosztu kredytu konsumentckiego o niektóre koszty kredytu, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy, w przypadku spłaty kredytu przed terminem określonym w umowie,*
- nakładaniu na konsumentów kary umownej za nieprzedstawienie umowy poręczenia w terminie 3 dni od daty podpisania umowy o kredyt konsumentcki,*
- proponowaniu umów pożyczki na warunkach przewidujących obowiązek ustanowienia zabezpieczenia pożyczki w postaci umowy poręczenia w terminie 3 dni po zawarciu umowy, przy jednoczesnym braku uzależnienia wypłaty pożyczki bądź kontynuacji umowy od terminowego ustanowienia ww. zabezpieczenia,*
- ustalaniu w proponowanych umowach pożyczki harmonogramu spłat przewidującego znaczne wydłużenie okresu spłaty pożyczki poprzez ustalenie*

kwoty większości rat pożyczki na poziomie kilku groszy, co skutkuje nieuzasadnionym obciążaniem konsumentów dodatkowymi kosztami, które nie mogłyby być naliczone przy zastosowaniu powszechnie stosowanych metod ustalania wysokości i ilości rat spłaty pożyczek.

Treść decyzji nr [...] dostępna jest na stronie www.uokik.gov.pl."

3. na podstawie art. 26 ust. 3 oraz art. 27 ust. 4 w zw. z art. 26 ust. 3 i art. 33 ust. 4, 5 i 6 uOKiK, nałożył na I. obowiązek publikacji wersji jawnej niniejszej decyzji w całości, w związku z praktykami stwierdzonymi w punktach I oraz II decyzji, na koszt I., na oficjalnej stronie internetowej tego przedsiębiorcy (w dacie wydania decyzji jest to strona internetowa [...]), w ciągu 7 dni od daty uprawomocnienia się decyzji, w ten sposób, że odnośnik do treści decyzji o tytule „Decyzja Prezesa UOKiK nr RŁO [...] o uznaniu praktyk I. Sp. z o.o. z siedzibą w Ł. za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów”, sporządzonym czarną czcionką (kod szesnastkowy RGB -#000000) ARIAL na białym tle (kod szesnastkowy RGB - #ffffff), o rozmiarze nie mniejszym niż 24 px, powinien zostać umieszczony na stronie głównej oraz utrzymywania jej na przedmiotowej stronie internetowej przez okres 3 miesięcy od daty opublikowania na stronie internetowej;
4. na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 oraz art. 33 ust. 4, 5 i 6 uOKiK, nałożył na I.:
 1. w związku z naruszeniem zakazu, o którym mowa w art. 24 ust. 1 i ust. 2 uOKiK w zakresie opisanym w pkt 1.2 decyzji, karę pieniężną w wysokości 313.320 zł płatną do budżetu państwa;
 2. w związku z naruszeniem zakazu, o którym mowa w art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 3 uOKiK w zakresie opisanym w pkt 1.3 decyzji, karę pieniężną w wysokości 313.320 zł płatną do budżetu państwa;
 3. w związku z naruszeniem zakazu, o którym mowa w art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 3 uOKiK w zakresie opisanym w pkt II decyzji, karę pieniężną w wysokości 275.722 zł płatną do budżetu państwa;
4. na podstawie art. 77 ust. 1 i art. 80 uOKiK oraz na podstawie art. 263 § 1, art. 263 § 2 i art. 264 § 1 k.p.a. w zw. z art. 83 uOKiK, obciążył I. kosztami przeprowadzonego postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe

interesy konsumentów w kwocie 90,80 zł oraz zobowiązał do ich zwrotu Prezesowi UOKiK.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła powódka I. sp. z o.o. z siedzibą w Ł., zaskarżając ją w całości, wnosząc o jej uchylenie, ewentualnie zmianę poprzez:

a. uchylenie pkt IV decyzji dotyczącego obowiązku usunięcia trwających skutków naruszenia, o którym mowa w pkt 1.1 decyzji w całości, względnie zmianę pkt IV decyzji w takim zakresie, aby powódka miała możliwość:

- i. określenia najbardziej adekwatnej i słusznej zarówno dla kredytodawcy, jak i pożyczkobiorcy metody kalkulacji kwot podlegających zwrotowi,
- ii. dokonywania oceny zasadności otrzymywanych reklamacji oraz nieuwzględnienia reklamacji w przypadku, gdy okażą się one bezzasadne,
- iii. uznaniu, że działania wskazane skarżoną decyzją dotyczą wyłącznie klientów, którzy dokonali wcześniejszej spłaty kredytu po dniu 11 września 2019 r.,

b. uchylenie pkt V.2 decyzji;

c. uchylenie pkt VII decyzji dotyczącego kar pieniężnych w całości, względnie jego zmianę przez:

- i. znaczne obniżenie kary pieniężnej wskazanej w pkt VII. 1 decyzji (za praktykę, o której mowa w pkt 1.2 decyzji),
- ii. uchylenie pkt VII.2 decyzji, jako że kara za tę praktykę została już nałożona w pkt VII.1 decyzji, względnie jego zmianę przez znaczne obniżenie kary pieniężnej wskazanej w pkt VII.2 decyzji,
- iii. uchylenie pkt VII.3 decyzji, względnie jego zmianę przez znaczne obniżenie kary pieniężnej wskazanej w pkt VII.3 decyzji.

W każdym wypadku powódka wniosła o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Prezes uOKiK wniósł o oddalenie odwołania w całości oraz zasądzenie kosztów postępowania sądowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z 23 września 2021 r., sygn. XVII AmA 6/20, Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów - w punkcie pierwszym

oddalił odwołanie, zaś w punkcie drugim zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 720 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy uznał, że powódka, wbrew zakazowi z art. 24 uOKiK, dopuściła się naruszenia zbiorowych interesów konsumentów poprzez stosowanie praktyk opisanych w pkt I i II decyzji.

W ocenie Sądu Okręgowego, prawidłowe zakwalifikowanie opisanych w zaskarżonej decyzji praktyk powodowej spółki jako naruszających zbiorowe interesy konsumentów, uzasadniało zastosowanie przez Prezesa UOKiK art. 27 ust. 4 w zw. z art. 26 ust. 2 uOKiK i nałożenie na przedsiębiorcę środków mających na celu usunięcie trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. Wskazano, że odpowiednim środkiem usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów przez praktykę opisaną w pkt 1.1 decyzji jest m.in. zwrot części opłat pobranych od konsumentów, proporcjonalnie do okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy pożyczki w związku z jej wcześniejszą spłatą. Zwrot powinien być dokonany tym konsumentom, którzy w okresie od 16 maja 2016 r. do dnia uprawomocnienia się decyzji spłacili pożyczkę w terminie wcześniejszym niż przewidziany w umowie i złożyli reklamację, gdyż to oni są zubożeni z powodu stosowania przez powódkę praktyki opisanej w pkt 1.1. decyzji. Dla zagwarantowania konsumentom możliwości wystąpienia z reklamacją, zdaniem sądu celowe było także nałożenie na powodową spółkę obowiązku zawiadomienia o tym imiennie konsumentów, a także publikacja wskazanego w decyzji oświadczenia na stronie internetowej powódki.

Zdaniem sądu pierwszej instancji racjonalne i uzasadnione w okolicznościach niniejszej sprawy było także zobowiązanie powódki do poinformowania o treści decyzji Prezesa UOKiK również tych konsumentów, którzy są w trakcie wykonywania umowy, aby mieli świadomość, że w razie wcześniejszej spłaty kredytu, im także będzie przysługiwało prawo do obniżenia kosztów kredytu.

Stwierdzenie stosowania przez I. opisanych w decyzji praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów stanowiło podstawę do nałożenia administracyjnych kar pieniężnych na podstawie art. 111 oraz art. 106 ust. 1 pkt 4 uOKiK. Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 4 uOKiK, Prezes UOKiK może nałożyć na przedsiębiorcę karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10% obrotu osiągniętego w roku obrotowym

poprzedzającym rok nałożenia kary, jeżeli przedsiębiorca ten, choćby nieumyślnie dopuścił się naruszenia zakazu określonego w art. 24 uOKiK.

Zdaniem Sądu Okręgowego, kary wymierzone I. za praktyki opisane w pkt I.2, I.3 i II decyzji są przede wszystkim proporcjonalne do stopnia naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. Wagę każdej z praktyk należy określić jako znaczną, gdyż praktyki wywoływały lub mogły wywołać negatywne skutki ekonomiczne dla konsumentów. Charakter działalności przedsiębiorcy, na kanwie którego dochodziło do naruszenia interesów konsumentów, jest szczególnie istotny dla tego ustalenia z uwagi na fakt, że osobami poszukującymi usług pożyczki lub kredytu są osoby w szczególnej sytuacji finansowej, tj. takie, które nie posiadają dostatecznych środków na zaspokojenie określonych potrzeb i w tym celu są zmuszone zaciągnąć pożyczkę. Często znajdują się w sytuacji przymusowego położenia. Jednocześnie, jak wskazywała sama powódka, jej klientami są najczęściej ci konsumenci, którzy nie mogą uzyskać pożyczek w bankach, które stawiają wyższe wymogi i bardziej restrykcyjnie oceniają ryzyko kredytowe. Tym samym, konsumenci zwracający się do powodowej spółki skłonni są bardziej niż inni konsumenci do zawierania umów na warunkach oferowanych przez powódkę, które konstruowane były w sposób sprzeczny z obowiązującymi przepisami prawa i dobrymi obyczajami. Zatem wykorzystanie trudnej sytuacji konsumenta, często jego braku doświadczenia, nieznajomości prawa, niewiedzy, uzasadnia uznanie, że waga każdej z praktyk, za którą została orzeczona kara pieniężna, była znaczna, co zdaniem Sądu Okręgowego musiało znaleźć odzwierciedlenie w wysokości każdej z wymierzonych kar.

Sąd pierwszej instancji, podobnie jak Prezes UOKiK w zaskarżonej decyzji, przyjął, że wszystkie praktyki zarzucane powódce zostały dokonane w warunkach umyślności. Wskazano, że konstrukcje oferowanych przez I. umów były celowo tak ukształtowane, aby wbrew przepisom ustawy lub uczciwości handlowej, doprowadzić do zwiększania obciążeń konsumentów, dla uzyskania większych korzyści przez powódkę.

Mając powyższe na uwadze, Sąd pierwszej instancji oddalił odwołanie jako bezzasadne, na podstawie art. 479^{31a} § 1 k.p.c.

Apelację od wyroku wniosła powódka, zaskarżając wyrok w całości, wnosząc o jego zmianę poprzez uwzględnienie odwołania oraz zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego przed sądem pierwszej i drugiej instancji albo uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie co do kosztów postępowania.

W apelacji powódka zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci:

1. art. 49 ust. 1 uKK poprzez jego błędną wykładnię, a w rezultacie nieprawidłowe zastosowanie i uznanie, że uzasadnionym jest stwierdzenie stosowania przez powódkę praktyki ograniczającej konkurencję od dnia 16 maja 2016 r., nie zaś od dnia 11 września 2019 r.;
2. art. 24 ust. 1 i 2 uOKiK w zw. z art. 483 § 1 oraz art. 353¹ k.c. poprzez ich błędną wykładnię, a w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że zachowanie polegające na nakładaniu na kredytobiorców kary umownej za brak przedstawienia umowy poręczenia w terminie 3 dni od daty podpisania umowy pożyczki jest sprzeczne z naturą zabezpieczenia spłaty zobowiązania i narusza dobre obyczaje;
3. art. 4 ust. 1 uPNPR przez jego błędną interpretację, a w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że zachowanie polegające na proponowaniu umów pożyczki na warunkach przewidujących obowiązek ustanowienia zabezpieczenia pożyczki w postaci umowy poręczenia, w terminie 3 dni po zawarciu umowy pożyczki, przy jednoczesnym braku uzależnienia wypłaty pożyczki bądź kontynuacji umowy pożyczki od terminowego ustanowienia tego zabezpieczenia, stanowi stosowanie nieuczciwych praktyk rynkowych, o których mowa w art. 4 ust. 1 uPNPR;
4. art. 24 ust. 1 i 2 uOKiK poprzez jego błędne zastosowanie i uznanie, że praktyki wskazane w pkt I ust. 2 i 3 skarżonej decyzji stanowią dwie odrębne praktyki rynkowe, co w konsekwencji prowadzi do naruszenia art. 106 ust. 1 pkt 4 uOKiK przez nałożenie na powódkę dwóch kar pieniężnych za ten sam czyn, polegający na stosowaniu w umowach pożyczki postanowień przewidujących obowiązek przedstawienia umowy poręczenia w terminie

3 dni od daty zawarcia umowy pożyczki pod rygorem zapłaty kary pieniężnej, przy jednoczesnym braku uzależnienia wypłaty pożyczki bądź kontynuacji umowy od terminowego ustanowienia tego zabezpieczenia;

5. art. 111 oraz art. 106 ust. 1 uOKiK poprzez jego niezastosowanie i nałożenie na powódkę kar pieniężnych w rażąco wygórowanej wysokości, w oderwaniu od okoliczności, które powinny mieć wpływ na wymiar kary lub przy nienależytym ich uwzględnieniu.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję według norm prawem przepisanych.

Wyrokiem z 26 kwietnia 2022 r., VII AGa 1253/21 Sąd Apelacyjny w Warszawie w punkcie I oddalił apelację jako bezzasadną, a w punkcie II zasądził od I. sp. z o.o. z siedzibą w Ł. na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 540 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd odwoławczy podzielił zarówno dokonaną przez Sąd Okręgowy ocenę zgromadzonych w sprawie dowodów, jak i uczynione na tej podstawie ustalenia faktyczne, przyjmując je za własne i czyniąc podstawą wydanego rozstrzygnięcia. Wskazał, że na aprobatę zasługiwała również ocena materialnoprawna żądania pozwu. Sprawilo to jednocześnie, że zdaniem Sądu Apelacyjnego nie zaszła potrzeba powtarzania dokonanych prawidłowo ustaleń i rozważań. Wskazał, że w zasadzie wszystkie zarzuty apelacyjne zostały omówione w szeroko przytoczonym uzasadnieniu sądu pierwszej instancji.

I. sp. z o.o. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie, zaskarżając go w całości. Skarga kasacyjna została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego, tj.:

1. niewłaściwego zastosowania art. 49 ust. 1 uKK w zw. z art. 24 ust. 1 i 2 uOKiK przez uznanie, że nieobniżanie całkowitego kosztu kredytu konsumenckiego, w przypadku spłaty kredytu przed terminem określonym w umowie, o opłaty wskazane w pkt I ust. 1 zaskarżonej decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nr RŁO [...] z dnia 2 października 2019 r., stanowiące koszty kredytu dotyczące okresu, o który skrócono czas

obowiązywania umowy, o których mowa w art. 49 ust. 1 uKK stanowiło praktykę godzącą w zbiorowe interesy konsumentów od dnia 16 maja 2016 r., nie zaś od dnia 11 września 2019 r.;

2. błędnej wykładni art. 26 ust. 2 uOKiK poprzez przyjęcie, że Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów jest uprawniony do zastosowania środka polegającego na obowiązku uiszczenia określonego świadczenia, tj. zapłaty przez l. określonych sum pieniężnych na rzecz konsumentów.

Wskazując na powyższe, strona powodowa wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i rozpoznanie sprawy co do istoty, a ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania. Jednocześnie powódka wniosła o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Prezes UOKiK w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a w razie jej przyjęcia do rozpoznania o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów procesu według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się bezpodstawna. Sąd Najwyższy w pełni aprobuje tok wykładni przepisów przyjęty początkowo przez Prezesa UOKiK, a następnie przez sąd I oraz II instancji.

Zgodnie z treścią art. 398³ § 1 k.p.c., skargę kasacyjną strona może oprzeć na następujących podstawach: 1) naruszeniu prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie; 2) naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. W niniejszej sprawie powódka oparła skargę kasacyjną na podstawie naruszenia prawa materialnego.

Niezasadny jest zarzut kasacyjny dotyczący niewłaściwego zastosowania art. 49 ust. 1 uKK w zw. z art. 24 ust. 1 i 2 uOKiK poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że nieobniżanie całkowitego kosztu kredytu

konsumenckiego, w przypadku spłaty kredytu przed terminem określonym w umowie, o opłaty wskazane w pkt I ust. 1 zaskarżonej decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nr RŁO 5/2019 z dnia 2 października 2019 r., stanowiące koszty kredytu dotyczące okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy, o których mowa w art. 49 ust. 1 uKK stanowiło praktykę godzącą w zbiorowe interesy konsumentów od dnia 16 maja 2016 r., nie zaś od dnia 11 września 2019 r.

Zgodnie z treścią art. 49 uKK w brzmieniu obowiązującym od dnia wejścia w życie ustawy, tj. od dnia 18 grudnia 2011 roku, w przypadku spłaty całości kredytu przed terminem określonym w umowie, całkowity koszt kredytu ulega obniżeniu o te koszty, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy, chociażby konsument poniósł je przed tą spłatą. W przypadku spłaty części kredytu przed terminem określonym w umowie, ust. 1 stosuje się odpowiednio.

16 maja 2016 r. Rzecznik Finansowy wraz z Prezesem UOKiK wydali wspólne stanowisko w zakresie interpretacji art. 49 uKK. Wskazano w nim, że przepis ten należy rozumieć w ten sposób, że w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu konsumenckiego następuje obniżenie wszystkich możliwych kosztów takiego kredytu, niezależnie od ich charakteru i niezależnie od tego, kiedy koszty te zostały faktycznie poniesione przez kredytobiorcę.

Pomimo wydania powyższego stanowiska powódka w dalszym ciągu stosowała praktyki uznane w zaskarżonej decyzji Prezesa UOKiK za naruszające zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 ust. 1 i 2 uOKiK polegające na nieobniżaniu całkowitego kosztu kredytu konsumenckiego o:

1) opłatę za doręczenie kwoty pożyczki do miejsca zamieszkania pożyczkobiorcy i jej przekazania przez przedstawiciela spółki, pod warunkiem, że opłata ta ma zastosowanie;

2) opłatę za doręczenie formularza wniosku pożyczkowego do miejsca zamieszkania konsumenta przez przedstawiciela spółki i jego odebranie przez przedstawiciela spółki, pod warunkiem, że opłata ta ma zastosowanie;

3) kwotę kary umownej z tytułu naruszenia zobowiązań umownych, pod warunkiem, że opłata ta ma zastosowanie;

4) opłatę za badanie zdolności kredytowej, pod warunkiem, że opłata ta ma zastosowanie;

5) opłatę za badanie wniosku o pożyczkę gotówkową oraz przetwarzanie wstępnych informacji dostarczonych przez konsumenta, pod warunkiem, że opłata ta ma zastosowanie;

6) wstępną opłatę administracyjną, pod warunkiem, że opłata ta ma zastosowanie;

to jest o koszty kredytu, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy, w przypadku spłaty kredytu przed terminem określonym w umowie.

Zdaniem powódki momentem, od którego można zarzucić I. ewentualne działanie sprzeczne z art. 49 uKK jest wydanie przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE) w dniu 11 września 2019 r. sygn. akt C-383/18 wyroku potwierdzającego wykładnię zaproponowaną przez Prezesa UOKiK oraz Rzecznika Finansowego.

Nie sposób zgodzić się z argumentacją przedstawioną przez stronę powodową. Wbrew twierdzeniom powódki 16 maja 2016 r. nie stanowi daty, od której, zdaniem Sądu Apelacyjnego, I. stosowała praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów. Tego rodzaju praktyk I. dopuszczała się także we wcześniejszym okresie. Natomiast Sąd Apelacyjny przyjął, że co najmniej od 16 maja 2016 r. można przypisać powódce pełną świadomość tego, że stosując praktyki opisane w zaskarżonej decyzji naruszała zbiorowe interesy konsumentów.

Zdaniem Sądu Najwyższego, w niniejszej sprawie prawidłowo przyjęto, że do czasu wydania wspólnego stanowiska przez Prezesa UOKiK oraz Rzecznika Finansowego istniały wątpliwości interpretacyjne dotyczące wykładni art. 49 ust. 1 uKK. Stosowanie wówczas przez powódkę interpretacji przepisu korzystniejszej finansowo nie mogłoby być zatem kwalifikowane jako oczywiste naruszenie prawa. Jednakże od dnia wydania wspólnego stanowiska Prezesa UOKiK oraz Rzecznika Finansowego tj. od 16 maja 2016 r. przedsiębiorca działający w sposób odmienny, miał świadomość, że działa wbrew przepisowi prawa, na niekorzyść konsumentów, co mogło naruszać ich zbiorowe interesy.

Podkreślenia wymaga, że obowiązek stosowania się do norm prawnych zawartych w przepisach powszechnie obowiązującego prawa jest uzależniony od ich obowiązywania, a zatem uchwalenia i opublikowania ustawy. Interpretacja przepisów, której TSUE dał wyraz w wyroku nie obowiązuje od daty wydania wyroku prejudycjalnego, ale od daty wejścia w życie przepisu. Sam wyrok TSUE z formalnego punktu widzenia nie ma charakteru normodawczego, ale ustala jedynie powszechnie obowiązującą wykładnię danego przepisu. Dlatego data wydania przez TSUE orzeczenia w trybie prejudycjalnym w innej sprawie nie ma wpływu dla określenia początku stosowania przez powódkę praktyk naruszających art. 49 uKK.

Niezasadny jest również zarzut naruszenia art. 26 ust. 2 uOKiK poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów jest uprawniony do zastosowania środka polegającego na obowiązku uiszczenia określonego świadczenia, tj. zapłaty przez I. określonych sum pieniężnych na rzecz konsumentów.

Argumentacja przedstawiona w uzasadnieniu powyższego zarzutu skargi kasacyjnej lekceważy podstawowe instytucje prawa administracyjnego i cywilnego.

Zgodnie z treścią art. 26 ust. 1 uOKiK Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazuje zaniechanie jej stosowania, jeżeli stwierdzi naruszenie zakazu określonego w art. 24. W decyzji, o której mowa w ust. 1, Prezes Urzędu może określić środki usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w celu zapewnienia wykonania nakazu, w szczególności zobowiązać przedsiębiorcę do złożenia jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia o treści i w formie określonej w decyzji (ust. 2).

Katalog środków mających na celu usunięcie skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów jest otwarty. Środki te powinny być proporcjonalne do wagi i rodzaju naruszenia oraz konieczne do usunięcia jego skutków (ust. 4).

Zdaniem powódki nieprawidłowe jest przyjęcie, iż środkiem zastosowanym przez Prezesa UOKiK w celu usunięcia trwających skutków naruszenia, o którym mowa w art. 26 ust. 2 uOKiK, może być nakazanie powódce zapłaty określonych sum pieniężnych na rzecz konsumentów.

Wydanie ww. nakazu powódka upatruje w pkt IV ppkt 2) decyzji, który nakłada na I. obowiązek usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w związku ze stwierdzonymi praktykami naruszającymi zbiorowe interesy konsumentów, w terminie 30 dni od dnia złożenia przez konsumenta reklamacji na rachunek bankowy wskazany w reklamacji, polegający na obowiązku dokonania zwrotu części:

1. opłaty za doręczenie kwoty pożyczki do miejsca zamieszkania pożyczkobiorcy i jej przekazania przez przedstawiciela spółki, pod warunkiem, że opłata ta miała zastosowanie,
2. opłaty za doręczenie formularza wniosku pożyczkowego do miejsca zamieszkania konsumenta przez przedstawiciela spółki i jego odebranie przez przedstawiciela spółki, pod warunkiem, że opłata ta miała zastosowanie,
3. opłaty kary umownej z tytułu naruszenia zobowiązań umownych, pod warunkiem, że opłata ta miała zastosowanie,
4. opłaty za badanie zdolności kredytowej, pod warunkiem, że opłata ta miała zastosowanie,
5. opłaty za zbadanie wniosku o pożyczkę gotówkową oraz przetwarzanie wstępnych informacji dostarczonych przez konsumenta, pod warunkiem, że opłata ta miała zastosowanie,
6. wstępnej opłaty administracyjnej, pod warunkiem że opłata ta miała zastosowanie,

proporcjonalnie od okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy pożyczki w związku z jej wcześniejszą spłatą, konsumentom, którzy w okresie od 16 maja 2016 r. do dnia uprawomocnienia się decyzji spłacili pożyczkę w terminie wcześniejszym niż przewidziany w umowie i złożą reklamację.

Powyższe nie może być odczytywane z pominięciem pkt IV.1 Decyzji, w którym Prezes UOKiK nakazał I. poinformowanie w terminie miesiąca od uprawomocnienia się decyzji wszystkich konsumentów, którzy w okresie od 16 maja 2016 r. do dnia uprawomocnienia się decyzji, przed terminem spłacili kredyt udzielony przez I. sp. z o.o. o treści przysługujących im praw.

Podsumowując w pkt IV decyzji Prezes UOKiK w celu usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w związku ze stwierdzonymi praktykami naruszającymi zbiorowe interesy konsumentów nałożył na I. obowiązek 1) poinformowania określonej grupy konsumentów o przysługujących im uprawnieniach oraz o możliwości złożenia reklamacji oraz 2) rozpatrzenia złożonych przez konsumentów reklamacji w określony sposób, który odpowiada obowiązującemu prawu.

Wydając powyższą decyzję Prezes UOKiK w żaden sposób nie uregulował stosunku cywilnoprawnego pomiędzy spółką, a konsumentem który zawarł z I. umowę kredytu. Tym bardziej wydając powyższe rozstrzygnięcie Prezes UOKiK nie ograniczył powodowej spółce prawa do Sądu przewidzianego w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Pod względem cywilnoprawnym I. miała możliwość postąpić zgodnie z decyzją Prezesa UOKiK i uwzględnić reklamację konsumenta albo ją odrzucić. W przypadku odrzucenia reklamacji powódka musiała się jednak liczyć z możliwością nałożenia na podstawie art. 107 uOKiK kary pieniężnej za każdy dzień opóźnienia w wykonaniu decyzji.

Zupełnie oddzielną kwestią jest więc stosowanie się do administracyjnej decyzji Prezesa UOKiK przez rozpatrywanie reklamacji w określony sposób, a osobną jest cywilnoprawny stosunek łączący powodową spółkę i konsumenta, który zawarł z I. umowę kredytu w zakresie zwrotu części opłat w związku ze skróceniem obowiązywania umowy pożyczki. Nie sposób więc uznać, że w niniejszej sprawie środkiem zastosowanym przez Prezesa UOKiK w celu usunięcia trwających skutków naruszenia, o którym mowa w art. 26 ust. 2 uOKiK, jest nakazanie powódce zapłaty określonych sum pieniężnych na rzecz konsumentów. Wydając przedmiotowe rozstrzygnięcie Prezes UOKiK miał na celu ukształtowanie zachowania I. tak, aby odpowiadało ono prawu i w ten sposób doprowadzić do usunięcia trwających skutków naruszenia, o których mowa w art. 26 ust. 2 uOKiK. W wydanej decyzji Prezes UOKiK nie nakazał I. zapłaty określonych sum pieniężnych na rzecz konsumentów.

Odnosząc się do argumentacji powódki bazującej na artykule K. K., Sąd Najwyższy wskazuje, że jest to odosobniony pogląd w literaturze. Tym bardziej, jak wskazał Prezes UOKiK w odpowiedzi na skargę kasacyjną, artykuł ten stanowi

powtórzenie opinii prawnej sporządzonej na zlecenie przedsiębiorcy - strony postępowania sądowego, w innej podobnej sprawie, zainteresowanej korzystnym dla niej rozstrzygnięciem sporu, pozostającej w sporze z Prezesem UOKiK, (prowadzonej przed SOKiK pod sygn. XVII AmA 64/16, a następnie przed SA pod sygn. VII AGa 658/19). Ponadto przytoczone przez powódkę dwa wyroki sądów powszechnych pierwszej instancji nie są prawomocne, a jeden z nich w trakcie postępowania apelacyjnego został już zmieniony.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną.

W tym miejscu wyjaśnić należy, że stosownie do art. 398¹¹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną na posiedzeniu niejawnym, chyba że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, a skarżący złożył w skardze kasacyjnej wniosek o jej rozpoznanie na rozprawie.

W skardze kasacyjnej I. sp. z o.o. zawarty został wniosek o rozpoznanie skargi na rozprawie z uwagi na istnienie istotnego zagadnienia prawnego, wymagającego wykładni art. 26 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, dotyczącego obowiązku uiszczenia określonego świadczenia jako środka usunięcia trwałych skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów, o którym mowa w art. 26 ust. 2 uOKiK. Sformułowane w przytoczony sposób zagadnienie prawne nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, dlatego Sąd Najwyższy przyjął skargę kasacyjną do rozpoznania z innych przesłanek na posiedzeniu niejawnym.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 14 ust. 2 pkt 1 w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz.U. 2018, poz. 265 z późn. zm.).

[SOP]

[ms]

